

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1942.

Första kammaren.

Nr 8.

Tisdagen den 17 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Herr **talmannen** yttrade: Återigen har ett dödsfall inträffat, som oväntat ryckt bort ledamoten av denna kammare, representanten för Blekinge och Kristianstads län trycksvarvaren Viktor Thörnberg. Han bevistade sin andra riksdag och hade sålunda icke medhunnit att på sitt arbete sätta någon särprägel som berättigar mig till något uttalande härom. Men det stora ansvar, som representantskapet i riksdagen innebär, vittnar väl om att han åtnjöt förtroende och aktning i sin hembygd. Forsynt och sympatisk, det var det intryck man fick av hans personliga uppträdande.

Vi tacka honom för hans medborgerliga insatser och lysa frid över hans minne.

Detta anförande åhördes av kammarens ledamöter stående.

Upplästes ett till kammaren inkommet dödsbevis av följande lydelse:

Härmed intygas, att *Viktor Robert Thörnberg* avlidit samt att dödsorsaken, enligt min uppfattning, varit den nedan angivna.

Enligt vad jag själv känner eller genom trovärdiga personer erfarit, inträffade dödsfallet å länslasarettet, Karlskrona, den 15 februari 1942 kl. 6.20, och var den avlidnes samhällsställning riksdagsman; bostad: Ronneby stad, Ronneby stads förs., Ringgatan 5. Huvuddödsorsak: Nomenkl. nr 3030, Myocarditis chron.

Länslasarettet, Karlskrona, den 16 februari 1942.

Stig Ahnlund,

leg. läkare.

På framställning av herr talmannen beslöt kammaren att till Konungen avlåta en skrivelse med anmälan om herr Thörnbergs fränfalle och den därigenom inom kammaren uppkomna ledigheten, varefter ett i sådant avseende uppsatt förslag upplästes och godkändes.

Herr statsrådet *Domö* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 47, angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket; samt

nr 50, angående anslag till bidrag till ljus- och vedkassorna vid de allmänna läroverken.

Justerades protokollen för den 11 och den 14 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1942/43 under riksstatsens första huvudtitel, avseende anslagen till hov- och slottsstaterna;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor; samt

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 43, med förslag till förordning om rätt att använda obligationer med 3 procent ränta tillhörande svenska statens tredje försvarslån såsom betalningsmedel vid erläggande av arvsskatt.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 45, angående anslag ur kyrkofonden för budgetåret 1942/43 för biträde vid handläggning av boställsärenden och vad därmed äger samband; samt

nr 46, med förslag till grunder för dyrtidstillägg åt präster för budgetåret 1942/43.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 48, angående avsättande till nationalpark av viss del av det s. k. Muddusområdet i Norrbottens län.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 49, angående disposition av Härnösands stifts byggnadskassa.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 52, med förslag till förordning om viss tillämpning i fråga om kött av älg med flera djur av lagen den 11 maj 1934 (nr 140) angående köttbesiktning och slakthus, m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott herr *Holmbäcks* motion, nr 188, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fornminnen m. m.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 3, 9, 13—15, 17, 19, 20 och 22—24 samt första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 1.

Föredrogs och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 47 och 50.

Herr *Persson* avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 189, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av vissa postavgifter m. m.

Motionen bordlades.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.10 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 18 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 44, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 17 juni 1938 (nr 287) om semester; och

nr 60, med förslag till lag om dyrtidstillägg under första halvåret 1942 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag, m. m.

Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet **Möller**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr John Gustavsons interpellation angående utvidgad försäkring för olycksfall i arbete, erhöll ordet och anförde: Herr John Gustavson har i interpellation frågat mig, om jag har för avsikt att inom den närmaste tiden framlägga lagförslag till riksdagen angående utvidgad försäkring för olycksfall i arbete.

I motiveringen till interpellationen framhålles, att en mycket stor del av landets arbetsföra invånare äro undantagna från lagen om obligatorisk olycksfallsförsäkring. Vidare sägs att den frivilliga försäkringen utnyttjas i ringa utsträckning. Interpellanten framhåller särskilt, att de mindre jordbrukarna sakna försäkringsskydd.

De frågor, som interpellanten berör, äro otvivelaktigt av stor vikt. Det kan icke vara en tillfredsställande ordning att ett betydande antal inom produktionen sysselsatta personer, ofta i små ekonomiska omständigheter, stå utanför såväl obligatorisk som frivillig olycksfallsförsäkring. Försäkringsskyddets utsträckande så att även huvudparten av de egna företagarna omfattas möter emellertid betydande svårigheter. Utredningar ha emellertid sedan en tid pågått för att finna framkomliga vägar. Jag vill sålunda, liksom interpellanten, erinra om att riks-försäkringsanstalten år 1935 avslutade en utredning rörande lämpligheten av sådan utvidgning av den frivilliga försäkringen enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, att försäkringen komme att omfatta mindre arbetsgivare och självständiga yrkesutövare. Detta förslag gjordes till föremål för bearbetning inom socialstyrelsen, varjämte utlåtanden över detsamma inhämtades från vissa myndigheter och sammanslutningar. Jag fann emellertid, att de framlagda förslagen icke kunde föreläggas riksdagen utan en ingående överarbetning. Denna var ännu icke verkställd, då 1939 års lagtima riks-

Ang. utvidgad försäkring för olycksfall i arbete.

Ang. utvidgad försäkring för olycksfall i arbete. (Forts.)
 dag, i anledning av väckta motioner, hemställde, att Kungl. Maj:t måtte upp-
 taga frågan om utvidgad försäkring mot olycksfall i arbete till fortsatt ut-
 redning samt för riksdagen framlägga de förslag, till vilka utredningen kunde
 föranleda.

Denna riksdagens skrivelse överlämnades den 13 april 1939 till socialvårds-
 kommittén för att tagas i övervägande vid fullgörandet av dess uppdrag. I detta
 ingår enligt direktiven, bland annat, en granskning av lagstiftningen rörande
 såväl socialförsäkringen som övriga socialpolitiska stödåtgärder, framför allt ur
 synpunkten av dess effektivitet och tillräcklighet.

Enligt vad jag inhämtat har kommittén ännu icke upptagit de av interpellan-
 ten berörda spörsmålen till behandling. Detta beror därpå, att man velat av-
 vakta slutförandet av de undersökningar och utredningar, som pågå inom kom-
 mittén rörande möjligheterna att effektivisera sjukkasseväsendet. Effektivise-
 ringen skulle bland annat avse att vidga sjukförsäkringen till att omfatta de be-
 folkningsgrupper, som för närvarande stå utanför densamma och som i betydande
 omfattning äro samma grupper, som även stå utanför den nuvarande olycks-
 fallsförsäkringen. Man har velat pröva, huruvida icke utvidgningen av olycks-
 fallsförsäkringen bäst skulle kunna vinnas genom en anknytning till en mera
 omfattande sjukförsäkring. Kommittén torde därför komma att till övervägan-
 de upptaga sambandet mellan sjukförsäkring och olycksfallsförsäkring och då
 särskilt frågan om livränta till sjukkasemedlem, som skadats i arbetet men icke
 kan erhålla ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen.

Resultatet av socialvårdskommitténs utredningar synes mig böra avvaktas,
 innan lagstiftningsåtgärder vidtagas. Så snart detta föreligger ämnar jag pröva
 möjligheterna att åstadkomma en lösning av det viktiga problem, varom inter-
 pellanten genom sin interpellation erinrat.

Herr Gustavson, John: Herr talman! Först vill jag till herr statsrådet och
 chefen för socialdepartementet framföra ett värdsamt tack för det snabba svaret
 på min interpellation. I detta tack vill jag även inbegripa den glädjande om-
 ständigheten, att herr statsrådet, så klart deklarerat sin positiva inställning
 till det problem, interpellationen avsåg.

Ur den jordbrukande befolkningens, och icke minst ur ungdomens synpunkt,
 måste det framstå såsom en påtaglig orättvisa, att 1916 års lag om olycksfalls-
 försäkring fullständigt utesluter från den förmån, som en obligatorisk stats-
 understödd olycksfallsförsäkring innebär, de hemmavarande barnen i jord-
 brukarhemmen, som hjälpa sina föräldrar i deras arbete. Det kan enligt vår
 uppfattning inte vara rätt, att lagen skall trygga de anställda men inte de egna
 familjemedlemmarna. Här vill jag inom parentes ställa den frågan: Varför skola
 vi i vårt i många avseenden så välordnade samhälle vara sämre ställda än våra
 grannfolk? I Norge t. ex. gäller den obligatoriska olycksfallsförsäkringen
 samtliga familjens medlemmar, och samma är förhållandet i Danmark med
 det undantaget, att försäkringen där ej gäller för företagarens hustru.

Det är många människor, som beröras av denna frågas lösning — hemma-
 varande barn över 15 år i jordbrukarhemmen uppgå, enligt vad den officiella
 statistiken ger vid handen, till ungefär 300,000. Skola alla dessa beredas den
 rättvisa och trygghet, varpå de ha berättigade anspråk, går det inte att lita
 enbart till frivillighetens väg, utan då är nog obligatorisk försäkring av nöden.

Därför är det med så mycket mera beklagande som jag konstaterar en viss,
 jag är frestad att säga bristande harmoni mellan herr statsrådets goda vilja
 och den raskhet varmed han varit vänlig att besvara min fråga samt den beklag-
 ligt långsamma takt varmed själva frågan synes avancera. Det var dock en
 enhälligt riksdag, som 1939 gjorde framställning om utredning angående en

Ang. utvidgad försäkring för olycksfall i arbete. (Forts.)

utvidgning av olycksfallsförsäkringslagen. Frågan horde således icke höra till de ärenden, som vila, därför att man icke vill väcka strid mellan olika åsiktsriktningar. Av herr statsrådets svar till mig framgår, att riksdagens framställning den 13 april 1939 — alltså för snart tre år sedan — överlämnades till socialvårdskommittén.

Det är med besvikelse man erfar, att denna ännu inte ens påbörjat sitt arbete med frågan. Redan detta synes mig ge klart belägg för att man inte är ute i ogjort väder, när man en smula påminner om riksdagens uttalade önskan.

Herr statsrådet talar en smula försiktigt, synes det mig, om de arbeten som först skola vara färdiga, innan man kan ge sig i kast med olycksfallsförsäkringslagens utbyggande. Av vissa formuleringar, särskilt i slutet av svaret, vill det synas, som om avsikten vore, att först skall socialvårdskommittén bli klar med sina övriga utredningar och därefter kan det bli tid över för att undersöka vad som kan göras för de hemmavarande barn, som arbeta eller få sin yrkesutbildning av föräldrarna inom jordbruket.

Jag hoppas, att det inte är så illa, ty socialvårdskommitténs arbetsuppgifter äro som bekant både många och omfattande. Jag vill här endast i förbigående och med största respekt uppräknå några av de större problem, som äro föremål för kommitténs omtanke. Den skall utreda: sjukkaserverksamheten, sociala sjukförsäkringen, arbetslöshetsförsäkring och kontantunderstödsverksamheten, arbetslöshetsstatistiken, fosterbarnsvården, översynen av lagen om fattigvården, m. m.

Så aktningsbjudande arbetsuppgifter komma mig att befara, att det ännu kan dröja länge, länge, innan man får någon tid över för den fråga, som nu ligger mig särskilt om hjärtat. De bringa även lätt nog i åtanke ett yttrande av en aktad ledamot av denna kammare om en annan »stor» utredning. Det var visst något om en frågornas kyrkogård, varifrån ingen uppståndelse från de döda vore att hoppas.

Men jag vill dock tro, att jag missförstått herr statsrådets uttalande och att de tre långa vänteåren gjort mig allt för pessimistisk. Kanske har jag rätt att fatta meningen så, att först skall utredningen om effektiviseringen av sjukkasewäsendet genomföras och att denna snart är på väg. Kanske är det herr statsrådets uppfattning, att så snart denna sak i en nära framtid är klar, kommer man att taga itu med olycksfallsförsäkringslagen. Jag önskar livligt, att så vore fallet, och jag försäkrår, att många tusenden unga, som i hemmen ute i bygderna lojalt och plikttroget stå vid sina föräldrars sida i arbetet, skulle med glädje se, att det snart bleve något av riksdagens löfte i detta hänseende. Det skulle mycket glädja mig, om herr statsrådet ville försäkra, att denna senare tolkning är den riktiga.

Herr statsrådet **Möller**: Ja, jag vill endast understryka, att om det här har dröjts med åtgärder och förslag i fråga om egna företagare och deras barn, då det gäller olycksfallsförsäkring, beror detta inte på något bristande intresse utan därpå att frågan verkligen tillhör de mest svårlösta som finnas på det socialpolitiska området. Man skall ju inte glömma bort, att hela den obligatoriska olycksfallsförsäkringen, om man undantager förvaltningskostnaderna, betalas av arbetsgivaren. Om man då själv är arbetsgivare, är det ju helt enkelt så, att man kan gå och försäkra sig. Det finns inget hinder härför, ty det kan vem som helst göra, om man endast vill betala premierna. Jag vill bara påpeka, att det verkligen är begripligt, att under sådana omständigheter frågan om sjukkassorna skjutits i förgrunden. Detta beror därpå, att man icke håller det för uteslutet, att man genom sjukkasewäsendet och genom en anknytning dit av livräntebestämmelser skulle kunna lösa frågan. Jag har svårt att tro, att social-

Ang. utvidgad försäkring för olycksfall i arbete. (Forts.)
vårdskommitténs utredning beträffande sjukkasseväsendet skall behöva dröja så länge, innan den blir klar. Den är nämligen påbörjad för ett par år sedan och bör därför rimligtvis vara färdig jämförelsevis snart. Jag behöver ju icke avvakta t. ex. ett nytt förslag om fattigvårdslag för att ta upp detta spörsmål, utan det är närmast kombinationen med sjukkasseväsendet, som man har i sikte.

Jag har velat omnämna detta, därför att jag själv är personligen intresserad av att komma fram till en lösning, men jag har ännu inte hittat Columbi ägg på denna punkt.

Herr Gustavson, John: Herr talman! Jag vill endast till herr statsrådet uttala min tacksamhet för denna sista deklaration, som gjorde, att min mest pessimistiska tolkning av svaret icke var riktig, utan att den förhoppningsvis uttalade tolkning, som jag omnämnde i mitt inlägg, var den riktiga. Detta är ju åtskilligt löftesrikt. Skulle man däremot läsa ut svaret på det sättet, att socialvårdskommittén först måste vara klar med alla sina problem och utredningar, då hade jag befarat, att det inte skulle blivit många av oss, som fått uppleva en lycklig lösning av denna fråga.

Herr statsrådet *Domö* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 53, angående ytterligare statsunderstöd till torrläggning av vattensjuk mark inom Breareds m. fl. socknar av Hallands län; och
nr 54, angående disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 47, angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 50, angående anslag till bidrag till ljus- och vedkassorna vid de allmänna läroverken.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet den av herr *Persson* m. fl. väckta motionen, nr 189, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av vissa postavgifter m. m.

Herr statsrådet *Westman* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 55, med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 1 mars 1940 (nr 117) rörande förbud mot befordran av vissa periodiska skrifter med statliga trafikmedel m. m.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1942/43 under riksstatens tredje huvudtitel, avseende anslagen inom utrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—13.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 14.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Riksdagens interparlamentariska grupp för budgetåret 1942/43 anvisa ett anslag av 5,000 kronor.

Vidare hade i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr C. P. V. Gränebo m. fl. (nr 78) och den andra inom andra kammaren av herr I. Österström m. fl. (nr 59), hemställts, att riksdagen måtte till bestridande av kostnaderna för riksdagens interparlamentariska grupp för budgetåret 1942/43 anvisa ett anslag av 10,000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 78 och II: 59, till Riksdagens interparlamentariska grupp för budgetåret 1942/43 anvisa ett anslag av 9,000 kronor.

Herr Wohlin: Herr talman! Riksdagens interparlamentariska grupp lär omfatta det vida överbäggande antalet av riksdagens ledamöter med undantag av några få, till vilka jag numera räknar det som en heder att höra. Denna församling har under årens lopp företrädesvis verkat på det sättet, att den förutom att lämna bidrag till en byrå i Genève låtit ett antal av sina medlemmar på allmän bekostnad företaga intressanta och för vederbörande enskilda medlemmar av resesällskapen värdefulla och nyttiga resor till olika platser i Europa, där de blivit väl mottagna under allehanda festligheter och fått tillfälle att utbyta tankar med diverse framstående personer. Jag kan för min del icke anse annat än att dessa resor, ehuru de för deltagarna i resorna varit nog så angenäma, ur det allmännas synpunkt varit värda synnerligen litet och många gånger värda plus minus noll.

Nu har Kungl. Maj:t under en tid, när besparingsarbetet i hela statsförvaltningen bedrivs med järnhård energi och då det gäller att minska på varje enskild utgiftspost i statsförvaltningen, föreslagit ett oförändrat anslag till denna grupp. Men riksdagsrepresentanter ha här motionerat, såsom helt naturligt är i denna interparlamentariska grupps intresse och således i viss mån i sina egna intressen, för en förhöjning av anslaget. Statsutskottet har helt naturligt, som man förstår, i en sådan fråga tillvaratagit medlemmarnas intressen och enhälligt tillstyrkt det förhöjda anslaget. Samtidigt med att besparingsberedningen vid en undersökning av en viss avdelning inom statsförvaltningen efter månadslånga undersökningar kommit till det resultatet, att den kan indragna $\frac{1}{4} + \frac{1}{3} + \frac{1}{9}$ befattningshavare, så ökar nu riksdagen utan vidare det ifrågavarande av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet. Jag har läst motiveringen och jag vet mycket väl vad som kan invändas om det nu överhuvudtaget anföres någonting på denna punkt, då saken ju i realiteten redan är avgjord. Jag yrkar likväl avslag på utskottets hemställan och bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! Det belopp, som statsutskottet här föreslår, 9,000 kronor, har utskottet inhämtat vara erforderligt för att uppehålla själva organisationen, och det har inte ansetts lämpligt att just nu avveckla densamma. När här den föregående ärade talaren säger, att statsutskottet ökat Kungl. Maj:ts förslag, är det riktigt på denna punkt, men statsutskottet har varit angeläget om att göra besparingar på andra punkter i samma huvudtitel. Därför förekommer icke någon utgiftsökning på den samlade huvudtitelns slutsumma. Jag förmodar, att herr Wohlin kanske observerat detta.

Herr talman! Jag ber att med dessa korta ord få yrka bifall till statsutskottets hemställan i denna punkt.

Anslag till riksdagens interparlamentariska grupp.

Anslag till riksdagens interparlamentariska grupp. (Forts.)

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan, såvitt den skilde sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, bifalla denna framställning oförändrad; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 15.

Lades till handlingarna.

Punkterna 16—18.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 19 och 20.

Lades till handlingarna.

Punkten 21.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 22.

*Anslag till
freds- och
utrikespolitisk
upplysning.*

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Upplysningsarbete för freden för budgetåret 1942/43 anvisa ett anslag av 10,000 kronor.

Vidare hade i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *P. J. Näslund* m. fl. (nr 113) och den andra inom andra kammaren av fröken *Kerstin Hesselgren* m. fl. (nr 172), hemställts, att riksdagen måtte höja det av Kungl. Maj:t begärda anslaget till upplysningsarbete för freden till 15,000 kronor samt ändra dess benämning till: anslag till freds- och utrikespolitisk upplysning.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återropade grunder hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 113 och II: 172, till Freds- och utrikespolitisk upplysning för budgetåret 1942/43 anvisa ett anslag av 12,000 kronor.

Herr **Nilsson, Johan**, i Malmö: Herr talman! Ehuru ingen reservation finnes vid denna punkt i statsutskottets utlåtande, nödgas jag ändå, vilket jag också anmält mig i utskottet ha för avsikt att göra, besvara kammaren med några ord. Orsaken härtill är att punktens rubrik undergått en förändring från i fjol och tidigare. Då hette det nämligen Upplysningsarbete för freden, mot att rubriken nu är Freds- och utrikespolitisk upplysning. Den motivering, med vars stöd förslaget till omnämnda förändring framförts, är emellertid både anmärkningsvärd och oriktig. Motionärerna synas nämligen alldeles ha missförstått det syfte, riksdagen avsett med anslaget ifråga.

För att emellertid få en bakgrund till det förslag, som framkommit, nödgas jag besvara kammaren med att citera några ord från debatten här i fjol om fredsanslaget. Det uppstod då en liten debatt mellan mig och herr *Andrén*, i vilken debatt jag hävdade, att vi borde uppehålla fredsorganisationer, som skulle stå färdiga att ingripa en gång, när andra förhållanden yppas och då vi kunna få se ett slut på det tillstånd, vari världen nu lever. Jag framhöll också, att jag var medveten om att det fanns vissa ställen i världen, där människorna

Anslag till freds- och utrikespolitisk upplysning. (Forts.)

voro ofria och där de icke fingo ha någon egen uppfattning vare sig om krig eller fred, men att detta icke borde hindra det neutrala Sverige från att uppehålla sina organisationer för att de skulle stå färdiga att ingripa, när kriget tar slut och försöka hindra en ny katastrof. Jag anförde i denna debatt vidare: »Det är därför som det är så betydelsefullt, att vi nu icke genom en alltför långt driven snålhet omöjliggöra fredsorganisationernas existens. Vi ha under fullständig enighet inom riksdagen och inom vårt folk offrat miljarder för att säkra landets försvarsberedskap. Men lika nödvändigt som det är för en nation utanför kriget att hålla sig beredd, ifall den blir angripen, lika nödvändigt är det att under krigstid tänka på freden och göra något för densamma. Det är i detta fall hedrande för Sverige att göra det ena utan att försumma det andra.» Herr Andrén riktade sig då emot detta och sade, att organisationerna icke hade någon uppgift att fylla. Han tillade även: »Det behövs inga organisationer, det behövs ingen propaganda och det behövs intet statsanslag för en sådan saks skull.» Han fortsatte längre fram i sitt anförande: »Det anslag, som det här närmast gäller, har sedan flera år tillbaka framförallt använts för upplysningsarbete i internationella frågor, och det är en sak, som vi väl alla måste finna synnerligen betydelsefull. Vi veta nogsamt, att vi i vårt utrikespolitiska tänkande i allt för hög grad ha dirigerats av önskedrömmar utan kontakt med den internationella politikens realiteter.» Herr Andrén menar väl med detta, att ett upplysningsarbete för freden är en dröm, som man helst bör söka komma ifrån. Nu har emellertid en motion väckts, jag vet inte varifrån den kommit, men jag har hört viskas, att den skall ha kommit ifrån Utrikespolitiska institutet, förut benämnt Internationella klubben. Denna motion — vem som skrivit den vet jag inte heller, men man kan ju ha sina funderingar därom — stöder sig helt och fullt på det anförande, som herr Andrén höll här i fjol. I motionen sägs som motivering till ett ökat anslag: »En orsak till att anslaget på detta sätt nedskurits torde vara, att man anser en propaganda bland vårt folk för fredens idé knappast vara erforderlig eftersom vår nation redan är vunnit därför.» Det äger sin riktighet, att anslaget nedskurits, först från 30,000 till 15,000 och därefter till 10,000 kronor. Motionärerna citera därefter de rader, jag nysst läst upp ur herr Andrén's tal förra året om »önskedrömmar», och därefter heter det vidare i motiveringen: »Uppenbarligen har det nuvarande tidsläget ökat behovet av ett upplysningsarbete av denna art», varmed avses en mera internationell art.

Jag anser, att det är att fullkomligt ha missförstått riksdagens avsikt under alla de år, som detta anslag har motiverats från såväl departementets sida som från riksdagens och statsutskottets sida. Jag nödgas därför gå tillbaka och säga några ord om vad som föregick detta anslag för budgetåret 1931/32, då anslaget var uppe i 32,000 kronor. Då citeras nämligen i statsverkspropositionen vid ifrågavarande punkt i 3. huvudtiteln bl. a. följande ord ur en riksdagens skrivelse nr 3 A/1930: »Med hänsyn till det betydelsefulla utrednings- och upplysningsarbete i fredsfrågan, som utföres av Informationsbyrån för fredsfrågor och mellanfolkligt samarbete till gagn för samtliga inom fredsörelsen verksamheter, har riksdagen funnit sig böra till understödande av byråns verksamhet bevilja ett belopp av 15,000 kronor.» I sagda citerade skrivelse heter det vidare: »I fråga om anslaget till övriga fredsorganisationer, som prövas böra komma i åtanke, har riksdagen ej velat bestrida, att det för innevarande budgetår beviljade anslaget av 25,000 kronor kan vara till fullo motiverat. Då emellertid utdelningen av anslag år 1929 mera hade försökets karaktär och åtminstone i ett fall berörde ett tillfälligt ändamål, har riksdagen funnit anslaget i denna del kunna begränsas till 17,000 kronor, alltså sammanlagt en summa av 32,000 kronor.» Härefter kommer det en sats, som bevisar eller

Anslag till freds- och utrikespolitisk upplysning. (Forts.)

åtminstone fullt och helt vederlägger den missuppfattning, som motionärerna ha gjort sig skyldiga till beträffande obehövligheten av fredsupplysning. Det heter nämligen: »Beloppet bör, med beaktande av vad ovan anförts i fråga om Informationsbyrån för fredsfrågor och mellanfolkligt samarbete, fördelas av Eders Kungl. Maj:t, därvid riksdagen såsom sin mening vill framhålla, att särskilt sådana sammanslutningar synas böra erhålla understöd, som hava till uppgift att samarbeta med motsvarande organisationer i utlandet.»

Således, även om man kunde anse, att vårt folk uppfattat fredens idé och är besjälad av dess innehåll, menade man ju, att denna nation så mycket hellre och bättre var rustad för att försöka påverka utlandets organisationer och på så sätt komma fram till en fred, som vi i alla fall till syvende og sist måste ha.

Nu ha emellertid motionärerna, som jag påpekat, gjort sitt på felaktiga utgångspunkter framförda yrkande. Jag måste medge, att när jag hörde, att det skulle väckas en motion om anslag å 15,000 kronor, blev jag tillfredsställd och brydde mig inte om att göra något annat förslag på den punkten. Jag tänkte, att vi få verka för detta i statsutskottet och försöka återföra anslaget till 15,000 kronor, som det utgått vid året förut. Men hade jag haft en aning om att motiveringen varit sådan — det hade jag av mellankommande hinder inte haft tillfälle att taga reda på, eftersom ärendet kom på en annan avdelning, än den jag själv på begäran blivit överflyttad till, nämligen den fjärde avdelningen — är det givet att jag försökt att få utskottet att bibehålla den gamla motiveringen och hävda det gamla syfte, som den överväldigande stora majoriteten i riksdagen alltid hävdade i fråga om fredsanslaget.

Jag antar, att motionärerna — åtminstone har jag hört en del av dem förklara det så — fäste sig mera vid att anslaget skulle höjas till 15,000 kronor än den motivering, som framfördes i motionen. Det är väl därför som utskottsledamöterna på ungefär samma sätt kommit att fastna för denna motions synpunkter. Detta kan möjligen få anses som en ursäkt för dem, men dock en rätt svag sådan. Nu har utskottets första avdelning emellertid skrivit bort en del av själva fredsuppgiften — att på en gång taga bort hela var man inte hägad för, även om vissa av ledamöterna på avdelningen givetvis inte skulle haft något att erinra häremot. — Man har alltså nöjt sig med att skriva bort hälften av fredsuppgiften mot att hälften avser ge anslaget gehör för utrikespolitiken. Det är på grund härav som rubriken fått den av mig påtalade lydelsen. Nu vet jag inte vad förespråkarna för det utrikespolitiska institutet mena, om de anse att nämnda institut fått för lite och bör ha mera i försättningen. Men i så fall kan jag upplysa att då fredsanslaget utgick med 15,000 kronor, erhöll nämnda institut 4,000 kronor och den nordiska informationsbyrån för mellanfolkligt samarbete 9,000 kronor. Hur anslaget fördelats, sedan det nedskurits till 10,000 kronor, vet jag ej, därför att ingen offentlig uppgift föreligger därom. Enligt en uppgift som jag erhållit under hand skulle emellertid fördelningen för i år ha varit sådan att informationsbyrån fått sitt anslag nedskuret med ytterligare 4,000 kronor, från 9,000 till 5,000 kronor, medan utrikespolitiska institutet orubbat fått behålla hela sitt anslag av 4,000 kronor. Det förefaller mig därför, som om detta utrikespolitiska institut inte skulle ha någon anledning att vara missnöjt med den delning, som försiggått. När, som det var tidigare, informationsbyrån hade 15,000 kronor, hade Internationella klubben, som institutet då hette, 1,000 kronor. Har anslaget sedan ökats till 4,000 kronor för institutet samt minskats från 15,000 till 9,000 kronor för informationsbyrån, och senare med en sänkning av ytterligare 4,000 för nämnda byrå, förefaller det ju, som om det inte blivit begången någon som helst orättvisa mot institutet utan snarare tvärtom. Om nu avsikten va-

Anslag till freds- och utrikespolitisk upplysning. (Forts.)

rit att utrikespolitiska institutet skulle få ett ytterligare höjt anslag, vill jag uttala den förhoppningen, att utrikesministern söker visa större rättvisa på den punkten än vad som redan skett. Jag är övertygad om att skulle det komma till en kraftmätning mellan dem som ingenting vilja i detta avseende och dem som föresatt sig vilja verka för freden, skulle riksdagen säkerligen komma att hävda sin gamla ståndpunkt härvidlag. Riksdagen har nämligen hävdat sin ståndpunkt gentemot många direkta avslagsyrkanden, och jag är övertygad om att den kommer att göra så även i framtiden, om någon skulle vilja tumma på syftet med anslaget i avsikt att beröva det dess fredsbefrämjande karaktär.

För närvarande förefaller det mig, herr talman, inte vara något annat att göra än att avvakta hur fördelningen av medlen nu kommer att ske och för att ett kommande år reparera vad som nu kommer att brista.

Jag vill tillägga att jag fortfarande har den uppfattningen att man nog inte, såsom världen nu ser ut, gärna kan göra några försök att sprida fredsupplysning på vissa håll ute i världen, men vi hoppas ju att sådana tider skola komma då det åter blir möjligt. Och då måste, såsom jag har sagt, fredsorganisationerna vara fasta och ha god anslutning för att kunna bedriva sin fredsbefrämjande verksamhet.

Jag tycker för övrigt inte att man har anledning att, såsom ofta har skett, påyrka besparingar just på denna punkt. Då vi äro eniga om att anslå miljard efter miljard till försvaret, borde de som äro motståndare till detta lilla anslag kunna gå med på att någonting får göras även för freden. Det ena goda utsluter inte det andra. Jag har all respekt för utrikespolitiska institutets upplysningsarbete, som säkerligen också kan ha en uppgift att fylla i dessa tider, men det bör inte få ske på fredsorganisationernas bekostnad. Jag tror dock att allmänheten genom att läsa tidningarna riktigt har stora möjligheter att skaffa sig kännedom om den internationella politiken i vår tid. Det kan kanske därför inte vara behövt att ge ut alltför många böcker om sådant som redan har stått i tidningarna och varom folk kan läsa dag för dag. Det kan vara bra att då och då sätta en kandidat på skolbänken med utrikespolitiken som ämne, men jag tror också att det är viktigt och kanske ännu viktigare, att få hela folket upplyst om fredens betydelse, inte allenast i vårt land utan även i utlandet.

Jag har med dessa ord, herr talman, endast velat erinra om riksdagens tidigare inställning till fredsanslaget, och jag vill sluta med att säga att vi vilja avvakta fördelningen av anslaget; om den skulle visa sig bli otillfredsställande, har ju riksdagen möjlighet att upptaga frågan nästa år.

Jag har intet yrkande att framställa.

Herr Brandt: Herr talman! Jag är i viss mån förekommen av herr Johan Nilsson, som talade liksom ur mitt eget hjärta, men jag vill ändå begagna tillfället att avge ett personligt vittnesmål.

Även jag beklagar att man har ändrat rubriken från anslag till upplysningsarbete för freden till anslag för freds- och utrikespolitisk upplysning, detta också av den formella anledningen att det låter litet konstigt — freds- politisk upplysning! Men den verkliga anledningen till att herr Nilsson och jag och många andra äro en smula ledsna över den ändringen är att det, såsom herr Nilsson redan omnämnt, förefaller som om man ville använda anslaget väsentligen till något annat än propaganda för fredens idé. De motioner, som aberopats av utskottet, tyckas ju också mena att det är alldeles överflödigt med propaganda för fredens idé. Det förefaller också, som om utskottet, då det i ett utdrag ur motionerna citerar det anförande som herr Andrén höll i fjol,

Anslag till freds- och utrikespolitisk upplysning. (Forts.)

gör detta hans uttalande till sitt, nämligen »att vi i vårt utrikespolitiska tänkande i allt för hög grad ha dirigerats av önskedrömmar». Det är möjligt att man kan uttrycka saken på det sättet, men bakom dessa ord kan också ligga en uppfattning, som inte alla här kunna gilla. Generaldirektör Örne, välbekant i denna kammare, berättade en gång, att i ett sällskap, där han var närvarande, hade en gammal hederlig, utan tvivel from präst sagt, att han sympatuserade med den tanken att politiska frågor, i synnerhet utrikespolitiska, icke borde underkastas en moralisk värdering, med andra ord att moralen icke hade någonting att göra med politiken. Det är nog ganska många människor som ha den uppfattningen. Jag hoppas att herr Andrén inte tillhör dem. Jag blir emellertid alltid en smula misstänksam när jag hör det där talet om önskedrömmar och realpolitik.

Det behövs förvisso upplysningsarbete för freden, naturligtvis inte bara i Sverige, utan i all synnerhet på alla andra håll, nämligen om förutsättningarna för världsfred. Förutsättningarna för världsfred äro alldeles säkert desamma som en gång ha angivits i evangeliet och därefter bl. a. av Augustinus, nämligen att alla stater göra rättfärdigheten till sin norm. Bagatelliserar man den uppfattningen och avför den liksom från realpolitiken och menar att moralen inte har någonting att säga till om i politiken, gör man sig urarva den enda idé som kan lösa världsfredens problem. Ty det är så, som Augustinus en gång sade, att om rättfärdigheten saknas, d. v. s. som norm för staterna, bli dessa ingenting annat än stora rövarband. Jag vet inte om en erinran om Augustinus ord betyder något för flertalet människor. De mena att det till världens ände kommer att bli på det sättet att det är den »kallblodiga egoismen», som en statsman — naturligtvis inte i Sverige! — rekommenderade såsom ledstjärna för ett lands utrikespolitik, vilken också kommer att bli evig norm för statens handlande. Men säkert är, att innan denna kallblodiga egoism fått vika för den moraliska uppfattning, som vi lära oss erkänna i privatlivet, kan man inte finna några som helst förutsättningar för världsfred. Vill man säga, att Versaillespolitiken misslyckats och Nationernas förbund med den, må det väl ha berott därpå att Nationernas förbund blev ett instrument för segermakternas fortsatta nationella själviska politik. Man ingrep inte kollektivt till försvar för den kollektiva freden, därför att närliggande intressen syntes indicera ett annat handlingssätt. Djupast sett är det väl likadant i umgänget mellan staterna som i umgänget mellan människorna, att vi väl äro benägna att följa vår kallblodiga egoism men att vi i själva verket misräkna oss på resultatet därav. Det är inte den människa, som handlar själviskt, som blir lycklig, och det är inte heller de stater, som ständigt handla med denna kallblodiga egoism för ögonen som i själva verket realisera de mål de vilja realisera.

I den föreliggande frågan finns naturligtvis eljest ingenting annat att säga än att vi, såsom herr Johan Nilsson framhöll, få vänta och se hur det kommer att gå med anslagets fördelning. Jag har menat att det likväl kunde vara på sin plats att erinra om att vi icke få bagatellisera de moraliska krafterna och att just propagandan för den rättfärdiga fredens idé fortfarande har en uppgift att fylla och därför bör stödjas i Sverige.

Jag har intet yrkande.

Herr Andrén: Herr talman! Det är ändå ganska anmärkningsvärt, att när det en gång uppstår en livfull debatt i denna kammare, uppstår den kring en rubrik i statsutskottets utlåtande, ett utlåtande som kunde lämna rum för så många verkligt betydelsefulla diskussioner.

Jag har inte deltagit i första avdelningens arbete med detta ärende och hade därför inte tänkt yttra mig i den debatt som eventuellt kunde blossa upp kring

Anslag till freds- och utrikespolitisk upplysning. (Forts.)

detta betänkande. Men jag hade inte heller räknat med att herr Johan Nilsson i Malmö i dag skulle taga upp och fortsätta en debatt, som avslutades redan för ett år sedan. Kammaren får därför ursäkta, om jag icke kunnat ordna mina argument lika väl som herr Johan Nilsson kunnat göra med den långa tid som stått till hans förfogande. Men när det gäller att tolka vad jag själv sade förra året, tror jag att jag bör vara den som framför andra har vitsord, och jag kanske vågar säga att herr Johan Nilsson gjort sig skyldig till betydande vantolkningar av vad jag den gången yttrade.

Jag har med herr Johan Nilssons benägna medverkan lyckats komma över det stenografiska referatet av debatten från förra året, och det är särskilt ett par punkter där, som blivit omstridda. Jag yttrade mig på följande sätt: »Det finnes för närvarande åtminstone två slags pacifism. Den ena pacifismen är den vanliga människans naturliga känsla för krigets ohygglighet, för fredens välsignelser och framför allt för anfallskrigets förkastlighet. Det är en känsla som vi alla dela. Jag tror därför icke, att en pacifistisk rörelse av detta slag har något ärende i vårt land för närvarande. Den har ingen uppgift att fylla, ty den slår upp öppna dörrar. Det behövs inga organisationer, det behövs ingen propaganda och det behövs intet statsanslag för en sådan saks skull.» Finns det verkligen någon möjlighet att missförstå detta?

Här gällde det uppenbarligen frågan om behovet av en propaganda inom *vårt eget land* och behovet av en pacifistisk propaganda av det särskilda slag som jag påtalade. Det gällde dessutom frågan om behovet av en sådan propaganda *för närvarande*. Nu framkastade herr Johan Nilsson den tanken att det här kunde gälla en större sak. Det kunde gälla arbetet för freden efter det nuvarande krigets slut och ett arbete för denna fred ute i främmande länder. Jag måste i det sammanhanget fråga herr Johan Nilsson: Tror herr Johan Nilsson verkligen att de fredsorganisationer, som vi ha i vårt land, ha den kapacitet och den kvalitet, att de kunna göra en verklig insats i främmande länder för fredens idé? Jag är rädd för att herr Johan Nilsson på den punkten något felbedömer möjligheterna för dessa svenska organisationer.

I detta sammanhang ber jag också att få säga några ord med anledning av herr Brandts ord om de »önskedrömmar», som jag råkade säga något om i mitt nu diskuterade anförande från förra året. Herr talman, jag har självklart ingenting att invända mot att idéer bli riktningsgivande för våra politiska strävanden. Men jag anser det vara ett i vårt land tyvärr alltför vanligt misstag, att man tror att idén är realiserad, därför att man själv är fångad av densamma. Och det är detta misstag vi ha begått när vi före detta krig bedömde det militärpolitiska läget och de utrikespolitiska faror, som kunde finnas för vårt land. Det är denna felsyn som jag framför allt har påtalat.

Till sist en liten personlig sak. Herr Johan Nilsson kom fram med vissa insinuationer med avseende på den motion, som blivit väckt. Jag vill försäkra herr Johan Nilsson att jag icke har någon del i denna motion; vem som helst — även herr Johan Nilsson — kan kontrollera, att jag inte har underskrivit motionen. Jag visste inte om att motionen citerade några ord av mig förrän jag fick se statsutskottets utlåtande.

Denna motion är väckt av bland andra fröken Kerstin Hesselgren. Hon är själv medlem av redaktionen för Mellanfolkligt samarbete och torde även vara medlem av andra fredsorganisationer. Hade herr Johan Nilsson haft någon kunskap om detta förhållande, borde kanske den oro som han känner för fredens sak i samband med ändrandet av en rubrik i statsutskottets utlåtande något ha stillats.

Jag vill tillägga att formuleringen av denna rubrik icke betyder någon som helst ändring i sak, ty det anslag som förekommer under denna rubrik, har re-

Anslag till freds- och utrikespolitisk upplysning. (Forts.)

dan tidigare utgått dels till stödjande av upplysningsverksamhet rörande internationell politik, dels till stödjande av vissa fredsorganisationer, och detta är alltfört meningen med detta anslag. Det heter, såsom vem som helst kan se, i statsutskottets utlåtande: »Då det föreliggande anslaget uppgift såsom ovan antytts avser att befrämja upplysningsverksamhet rörande såväl internationella spörsmål som mellanfolkligt samarbete, synes det utskottet motiverat, att anslaget rubrik ändras.» Vad statsutskottet har velat göra, när det ändrade rubriken, är ingenting annat än det, att det velat giva en mera exakt och adekvat rubrik åt ett anslag, som sedan gammalt har förekommit under tredje huvudtiteln och som jag antar alltfört skall förekomma under denna huvudtitel.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman! Jag ber att få säga ytterligare ett par ord, eftersom herr Andrén ställde den direkta frågan till mig, om jag tror att det finns några fredsorganisationer i detta land som skulle vara kvalificerade eller ha tillräcklig kapacitet för att kunna inleda förbindelser med utlandet. Jag kan besvara frågan med att omtala att det finns sådana organisationer som redan ha utländska förbindelser och som ha gjort avsevärda insatser för att sprida fredsidéerna. Jag har under de många debatter, som ha förts här i kammaren i denna fråga, särskilt framhållit en sådan organisations förtjänster. För i tiden funnos nämligen en del fredsorganisationer som inte precis fyllde de krav man kunde ställa på dem, men dessa organisationer ha vi så småningom gallrat ut och de erhålla inte längre bidrag, utan sådana utgå endast till de organisationer, som kunna anses vara kvalificerade. Där har särskilt en organisation befunnits vara väl kvalificerad, nämligen den som har skapat ett material lämpligt att ligga som grund för upplysningsarbetet av andra organisationer.

Herr Andrén talar vidare om att det kan ha begåtts misstag, då det gällt att bedöma det militärpolitiska läget. Det är klart att så kan ha skett. Men jag tror inte att de misstagen äro av den innebörden att någon särskild kan kritiseras därför. Jag är övertygad om att fastän vi sedan år 1939 ha anslagit en hel del miljarder till försvaret, kommer nog den tid, då vi måste bedöma det militärpolitiska läget på ett annat sätt, göra en ny omprövning av läget och knappa in på dessa utgifter, som för närvarande trycka vårt folk. Men vi äro alla eniga om att även om de nu trycka hårt, måste vi bära dessa utgifter i denna tid för att kunna försvara vår neutralitet till och med, om det behövs, med vapenmakt.

När nu herr Andrén talar om att han inte haft någon särskild avsikt med sina inlägg beträffande rubriken, har jag ju ingen anledning att misstänka något annat än att det är hans verkliga uppfattning, men då förstår jag inte varför denna ändring överhuvud taget skulle företagas. Såsom jag nyss sade, var anslaget till informationsbyrån på sin tid 15,000 kronor, medan Internationella klubben fick 1,000 kronor. Nu får informationsbyrån 9,000 kronor och har fått detta anslag nedsatt med ytterligare 4,000 kronor, under det att utrikespolitiska institutet erhåller 4,000 kronor och icke fått någon nedsättning alls. När ett sådant belopp utgått till institutet redan under den gamla rubriken, förstår jag inte finessen med den nu föreslagna ändringen, om inte man har haft för avsikt att på en bakväg få bort hela anslaget.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkterna 23—25.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 26.

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande kapitalinvestering i statens affärsverksfonder för budgetåret 1942/43 i avseende å postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattensfallsverk.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte för Tillbyggnad till postgirohuset i Stockholm för budgetåret 1942/43 anvisa ett reservationsanslag av 325,000 kronor.

*Anslag till
tillbyggnad till
postgirohuset i
Stockholm.*

Herr Wennqvist: Herr talman! Det kan ju tyckas, att den fråga, som det nu gäller, inte har någon större ekonomisk betydelse, då en summa på 325,000 kronor i kapitalinvestering är så vida lägre än många andra summor som på andra områden i staten komma att beviljas utan vidare debatt i kammaren. Men enligt min mening är denna fråga likväl av en ganska stor ekonomisk betydelse, sedd på lång sikt. Den måste nämligen enligt min uppfattning bedömas med tanke på framtiden.

Det har en gång varit mig förunnat att följa postgiroverksens utveckling alltifrån dess första tillblivelse, ja, redan dessförinnan, då jag var en av dem som utarbetade det förslag till införande av postgiroverksens utveckling som på sin tid blev föremål för statsmakternas prövning och så småningom genomfördes. Postgiroverksens utveckling har, såsom vi alla veta, under de cirka 17 år som den varit i verksamhet, undergått en mycket stark utveckling. I de tillgängliga handlingarna finns detta också särskilt betonat beträffande den sist förflutna sexårsperioden, alltså den period som börjar med de senaste nytillbyggnaderna för postgiroverksens utveckling. Man läser sålunda i dessa handlingar, att postgiroverksens ökning under perioden har utgjort 63 procent. Ökningen i rörelsen beträffande postsparbanken — som arbetar i kan man säga samma lokalkomplex — har varit 72 procent. Personalökningen, som torde böra tillmätas en ganska stor betydelse när det gäller att bedöma det föreliggande och, som jag här särskilt vill trycka på, det framtida lokalbehovet, har under denna sexårsperiod nära nog fördubblats. Personalen beräknas närmare bestämt ha ökat med 92 procent. Den personal som arbetar inom bankavdelningen uppgår för närvarande till sammanlagt omkring 2,000, och det är ju inte precis någon liten skara. Denna personal har undergått en ökning från år 1940 till år 1941 med icke mindre än 21 procent. Man kan då, och måste enligt min mening, undersöka huruvida vi äro inne på rätt väg, när det gäller att tillgodose postgiroverksens och postsparbankens, alltså generalpoststyrelsens bankavdelnings, framtida lokalbehov.

Generalpoststyrelsen har nu sagt ifrån, att ingen annan möjlighet för närvarande finns än att komma med detta, jag skulle vilja säga, i förhållande till de hittillsvarande lokalutrymmena och pågående utveckling tämligen småskurna förslag. Det gäller att öka lokalerna med allenast 1,100 kvadratmeter. År 1936 disponerade bankavdelningen ett utrymme av cirka 9,000 kvadratmeter, och genom de sedermera gjorda tillbyggnaderna har summan ökat till

Anslag till tillbyggnad till postgirohuset i Stockholm. (Forts.)
nära nog det dubbla, eller till 17,500 kvadratmeter. Detta gör så vitt jag kan räkna ut — med större eller mindre matematisk begåvning — en utrymmesökning av 1,200 à 1,500 kvadratmeter per år. Då frågar man sig verkligen vad det är för skäl att komma med ett så litet petitum som en tillbyggnad på 1,100 kvadratmeter. Generalpoststyrelsen har redan i sitt yttrande givit förklaringen. Den säger att det inte finns möjligheter att för ändamålet förvärva någon närbelägen tomt. Jag har också för min del sett saken så. Med den tämligen ingående kännedom jag har om dessa förhållanden, finner jag möjligheterna för tillbyggnad i kvarteret Vasagatan—Mäster Samuelsgatan—Bryggaregatan numera helt enkelt begränsade. Eljest skulle naturligtvis generalpoststyrelsen i detta läge ha sökt förvärva mera tomtmark för att kunna bygga så mycket som behövs för att täcka lokalbehovet under några år framåt.

Detta är en synnerligen allvarsam sak. Även om den nu föreslagna tillbyggnaden på 1,100 kvadratmeter kommer till stånd, står man ju ändå snart inför samma utvidgningsproblem som nu. Generalpoststyrelsen har redan framhållit, att det inte finns några möjligheter att inom de nuvarande lokalerna tillgodose det förefintliga och alltjämt växande behovet av nya utrymmen. Man har nödgats taga i anspråk en del av den s. k. lunchlokalen, och man har tvingats använda korridorer och andra liknande utrymmen såsom expeditjonsrum. Vad beträffar stamhuset — jag vill använda denna benämning för postverkets huvudbyggnad vid Vasagatan med adressnumret 28—34, vilken byggnad uppfördes i början av detta sekel och sedermera har tillbyggt — finnas för närvarande inte heller några utrymmen tillgängliga. Det kommer visserligen att bli sådana, men då äro de utrymmena redan erforderliga för andra postala behov och kunna således icke ställas till postgirots förfogande. Som en personlig erfarenhet av denna utrymmesbrist kan jag nämna, att då den postala besparingsberedningen önskade ett enda rum för att kunna arbeta inom posthuset, så visade det sig omöjligt att ens uppbringa ett sådant enkelrum om exempelvis 20 à 30 kvadratmeter för vår räkning. Jag har velat anföra detta exempel för att inte den invändningen skall göras, att utrymmesfrågan nog kan klaras i alla fall. Generalpoststyrelsen har dessutom varit tvungen att för två olika institutioner inom styrelsen förhyra särskilda utrymmen, det gäller tidningsrevisionen och avdelningen för folkpensionerna. Redan detta gör cirka 900 kvadratmeter, som alltså måste förhyras på annat håll i staden, låt vara tämligen närbeläget. Enbart dessa 900 kvadratmeter närma sig alltså oroväckande den summa av 1,100 kvadratmeter, som skulle tillkomma genom den i propositionen begärda nybyggnaden.

Sedan är det en annan sak man får komma ihåg. När det har gällt att försöka taga ut skatten redan vid källan, synes det såsom känt varit en ganska starkt framträdande mening hos vår nådiga regering, att detta skulle ske genom en s. k. intressekontorsverksamhet. Vårt intressekontor i postverket är ju redan nu ganska stort, och enbart för detta ändamål kräves inom postgirokontoret för närvarande det rätt så respektabla utrymmet av 900 kvadratmeter. Även den siffran kommer alltså oroväckande nära de 1,100 kvadratmeter, som nu begäras. Jag vill dessutom tillägga, att även undervisningsväsendet, persedelförrådet och en hel del andra institutioner äro mycket trångbodda.

Nu gäller det alltså enligt min mening att ställa upp för sig och söka besvara den frågan: är det verkligen skäl i att göra ytterligare tillbyggnader, om man kan, på eller bredvid det område som postverket nu disponerar? För att ge ett begrepp om de nuvarande förhållandena, bör jag kanske nämna, att postgirobyggnaden är uppförd på en tomt av omkring 3,500 kvadratmeter. Det finns säkerligen inom denna kammare betydligt större sakkunskap än min egen i fråga om tomtpriser. Men jag skulle tro att med hänsyn till de

Anslag till tillbyggnad till postgirohuset i Stockholm. (Forts.)

tomter och fastigheter i närheten, som möjligen skulle kunna komma i fråga för inköp, torde köpeskillingen för tomten här nu kunna uppskattas till omkring 1,000 kronor per kvadratmeter. Åtminstone har jag, vid mina beräkningar med utgångspunkt från det pris, som har måst betalas för de tidigare inköpta tomterna, liksom också i betraktande av att vederbörande fastighetsägare givetvis ha ganska stora inkomster av de nu befintliga husen, funnit, att man måste räkna minst med den summan, kanske ändå mera. Därmed inställer sig frågan: lönar det sig att gå vidare i denna riktning, eller skulle man kunna finna en annan utväg?

Hur har detta spörsmål behandlats av de myndigheter som haft att handlägga det? Jag har redan antytt vad generalpoststyrelsen anfört: det finns ingen tomt att få för närvarande, och vi beklaga att så är förhållandet. Byggnadsstyrelsen har för sin del sagt ifrån, att den inte är så särskilt förtjust i detta förslag, därför att det försvårar en rationell lösning av postgirots lokalfråga — det gäller visst belysningsförhållandena och annat sådant. Byggnadsstyrelsen säger, att den för sin del går med på den föreslagna lösningen såsom en nödfallsvägg, och den har tillstyrkt förslaget allenast på grund av att lokalbehovet, som generalpoststyrelsen har framhållit, är trängande. Vad säger då departementschefen? Jo, departementschefen säger för sin del, att förslaget knappast är ägnat att sett på längre sikt erbjuda en fullt tillfredsställande lösning av lokalfrågan, men under för handen varande förhållanden vill han ej motsätta sig denna tillbyggnad, vilken skulle komma att kosta, som jag tidigare har sagt, 325,000 kronor.

Sedan har frågan givetvis varit föremål för statsutskottets behandling. I utskottets utlåtande har särskilt betonats att utskottet genom en, vad skola vi kalla det, okulärbesiktning har kommit till det resultatet att förslaget, såsom det heter i utskottsutlåtandet, torde kunna godtagas. Det förefaller som om utskottet icke har givit sin anslutning med någon större entusiasm, men det kan ju hända att detta är ett misstag från min sida.

Nu vill jag för min del, herr talman, ingalunda ifrågasätta ett avslag. Jag kan, som jag redan förut har antytt, på det livligaste intyga de svårigheter som generalpoststyrelsen för närvarande har att bereda tillräckligt utrymme åt postgirokontoret. Men det är min fulla övertygelse att det lilla tillskott som uppkommer genom tillbyggnaden — i förhållande till de stora utrymmen som redan finnas utgör den ungefär $\frac{1}{17}$ — icke kommer att förslå länge. Jag nämnde nyss, att lokalbehovet enligt vad erfarenheten visar har ökat med ungefär 1,500 kvadratmeter om året, och jag skulle då vilja ifrågasätta, i överensstämmelse med departementschefens uttalande, huruvida icke denna fråga bör ses på längre sikt. Enligt min mening bör det övervägas, huruvida icke förberedande åtgärder i dylik riktning omedelbart bör vidtagas i detta avseende.

Nu är det så att statsrevisorerna gjort ett uttalande, som jag tror mig ha rättighet att i detta sammanhang referera, utan varje som helst avsikt, herr talman, att göra det till föremål för överläggning. På sidan 94 i riksdagens revisorers senast avgivna berättelse står följande: »Skälen för ett förläggande utom Stockholm av ämbetsverk och institutioner, vilkas lokalfråga icke vunnit sin definitiva lösning, öka uppenbarligen i styrka i samma mån som den statsfinansiella situationen nödvändiggör särskilda begränsningar av statens utgifter. På grund härav anse revisorerna, att såsom ett led i nu pågående besparingsarbeten en utredning ofördröjligen bör verkställas angående möjligheterna att förlägga olika ämbetsverk och institutioner till lämpliga landsortsstäder.»

Jag vill inte alls påstå, att det skulle vara möjligt att förlägga postgirokontoret eller ens någon av dess större avdelningar på annan plats än i huvudsta-

Anslag till tillbyggnad till postgirohuset i Stockholm. (Forts.)
den eller dess omedelbara närhet. Visserligen kan jag erinra om att den postcheckkommission, som jag på sin tid hade äran tillhöra — det var åren 1917 och 1918 — uttalade sig för en decentralisering av postgirokontor så till vida att sådana föreslogos bli anordnade på icke mindre än fyra olika platser i landet. Men jag tror icke att man bör gå på den linjen nu. Centraliseringen har faktiskt medfört ganska stora fördelar. Om jag således inte är beredd att förorda en så långt gående utflyttning som till vissa landsortsstäder, som termen lyder i statsrevisorernas berättelse, så kan jag måhända få nöja mig med att i alla fall ifrågasätta utflyttningen till någon av Stockholms förstäder. Jag tror detta kan vara en rätt god idé att taga vara på. Den har ju inte precis, om jag så må säga, nyhetens behag för den svenska statsförvaltningen; vi veta att statens järnvägar redan nu har sitt kontrollkontor med dess stora personal ett stycke utanför Stockholms hank och stör.

Jag återkommer då till att den personalstyrka det här gäller är ganska stor. Jag har redan nämnt att bankavdelningen sysselsätter 2,000 personer. Vi skulle dessutom kunna räkna med personalen vid postanvisningsrevisionen samt de nyss anförda avdelningarna för tidningsrevisionen och folkpensionerna, som också sysselsätta ett par hundra tjänstemän. Vid ett nybygge å annat håll skulle man då kunna tänka sig en sådan successiv anordning i fråga om det nuvarande postgirohuset som att, i mån av likaledes successiv utrymning, för det första dit flytta de avdelningar, för vilka generalpoststyrelsen redan förhyr lokaler utanför posthuset. Vidare måste man komma ihåg att en utveckling av såväl postgirokontoret och postsparbanken som även andra avdelningar inom generalpoststyrelsen kommer att ske under de närmaste åren. Sedan kunde man alltefter behovet så att säga tappa av innehållet i de nuvarande banklokalerna, fränsett givetvis de postgirots och postsparbankens lokaler, som erfordras fortfarande förlagda i närheten av centralförvaltningen och för allmänheten tillgängliga i stadens mera centrala del. Jag tror inte det skulle möta någon som helst svårighet att i förekommande fall åtminstone för en tid framåt erhålla lämpliga privata hyresgäster, exempelvis större eller mindre affärskontor o. dyl. Postverket skulle således icke behöva tillskyndas någon förlust i ekonomiskt hänseende i samband med en successiv överflyttning exempelvis till ett område utanför staden, beläget så att man där har tillräcklig byggnadsplats och ävenså försett med goda kommunikationer till Stockholms centrum.

Detta är enligt min åsikt en synnerligen viktig fråga, herr talman, som man förr eller senare kommer att ställas inför, antagligen vid en tidpunkt då jag icke längre har tillfälle att i denna kammare yttra mig vare sig i denna fråga eller i någon annan. För att belysa frågans vikt skall jag bara nämna en enda siffra. Jag har åtskilliga gånger frågat mina vänner, om de kunna gissa sig till hur stor omsättningen i postgirot för närvarande är. Somliga ha svarat: »Ja, den är väl ett par hundra miljoner.» — »Nej, den är en miljard», har jag sagt. — »Är den så stor?» — »Ja, i veckan förstås.» Ett tusen miljoner i veckan för närvarande, det är en ganska imponerande siffra. Och när man vet att rörelsen, som jag nyss nämnde, har vuxit med ett anseeligt procenttal för varje år, och att det inte heller från 1940 till 1941 visar några tecken till avmattning, är det enligt min mening oundgängligt, herr talman, att man så snart som möjligt söker sig en annan utväg än att inköpa de synnerligen dyrbara tomter, som nu omgärda postgirokontoret. Det skulle enligt min mening vara synnerligen beklagligt, om den högst välskötta postgirorörelsen, som har varit vårt land och folk och i synnerhet dess näringsliv till ovärderlig nytta, skulle på något vis komma att hämmas vid fullgörandet av sina åligganden genom brist å lämpliga lokaler.

Jag kommer här visserligen icke, herr talman, att framställa något som helst

Anslag till tillbyggnad till postgirohuset i Stockholm. (Forts.)

yrkande. Men jag har i alla fall med hänsyn till frågans vikt och betydelse velat till kammarens protokoll anföra vad som nu har skett, i förhoppning att den eller de institutioner, som kunna ha intresse av frågan, liksom också de kammarens ärade ledamöter som en gång i framtiden kunna komma att syssla med detta spörsmål, möjligen vilja fästa något avseende vid de synpunkter, som jag här haft äran framföra.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! Det kan ju ligga åtskilligt i vad den siste ärade talaren yttrade, nämligen att denna fråga om utvidgning av postgirokontoret i Stockholm bör ses på längre sikt med hänsyn till de behov som i en framtid uppenbarligen kunna komma att förefinnas. Såvitt utskottet av handlingarna i ärendet kunnat utläsa och efter besök på platsen och sammanträffande med ledningen för generalpoststyrelsen kunnat konstatera, är detta emellertid just vad som gjorts när denna byggnadsfråga planerats och genom Kungl. Maj:t framlagts för riksdagen. Generalpoststyrelsen har också, såsom det står i propositionen, undersökt möjligheterna att förvärva intelligande tomtmark för en större nybyggnad, vilket dock visat sig icke vara möjligt, åtminstone icke till rimliga priser. Därför har denna lösning med en tillbyggnad till postgirohuset till slut befunnits vara den enda möjliga för att, vi kunna ju säga såsom ett provisorium, tillfredsställa det absoluta krav på ökat lokalutrymme som förefinnes. Att just nu lägga upp ett stort byggnadsprogram för tillgodoseende av postverkets behov och i anslutning därtill göra stora nybyggnader och utflyttningar för postgirokontorets räkning synes vara ganska olämpligt för en hänsyn till tidpunkten och de höga byggnadskostnaderna och de kostnader i övrigt som därmed kunna vara förbundna. Enligt vad utskottet inhämtat, har generalpoststyrelsen tagit även dessa synpunkter om byggnadskostnaderna i beaktande, när den har gjort sina utredningar.

Det torde väl inte vara möjligt för statsutskottet eller riksdagen att taga initiativ eller ge direktiv i den fortsatta byggnadsfrågan för detta ändamål, utan jag tror att riksdagen med förtroende kan avvakta generalpoststyrelsens vidare utredningar och förslag i detta ämne. Jag tror mig kunna fatta våra samtal med vederbörande så, att man säkerligen inte kommer att försumma de tillfällen som bjudas att verkställa erforderliga undersökningar för att möta det behov av utrymme utvecklingen kommer att medföra. Jag tror därför att det anförande som herr Wennqvist hade inte behöver föranleda något särskilt uttalande från riksdagens sida.

Slutet av herr Wennqvists anförande, där han diskuterar möjligheterna att förlägga postgirokontoret utanför Stockholm, var ju intressant. Den saken kunna vi ju inte ens taga ställning till, men det hade sitt intresse att höra, att herr Wennqvist, såsom själv postman, ansåg sig kunna förorda åtminstone en utflyttning så långt som till Stockholms förstäder.

Då herr Wennqvist inte gjort något yrkande, har jag inte någon anledning att gå djupare in i frågan, utan jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Wennqvist: Herr talman! Jag hade heller inte något förslag i frågan att nu framlägga. Det hade ju för övrigt varit tämligen lönlöst att framlägga något sådant också ur rent formell synpunkt. Jag menar emellertid, och jag vill stryka under det ytterligare med anledning av vad statsutskottets ärade ordförande anförde, att man så snart som möjligt bör ta upp denna fråga till utredning och undersökning, ty det är ju dock en högst väsentlig skillnad mellan en tomtkostnad av kanske 1,000 kronor kvadratmetern och en tomtkostnad, som kanske håller sig under 100 kronor. Att denna utredning bör ske så

Anslag till tillbyggnad till postgirohuset i Stockholm. (Forts.)
snart som möjligt, trodde jag mig ha kunnat påvisa därigenom att det årliga behovet av ökat utrymme inom postgirokontoret och inom bankavdelningen hittills har befunnits vara ungefär 1,500 kvadratmeter om året, och att det nu gäller en tillbyggnad av allenast 1,100 kvadratmeter.

Jag har som sagt, herr talman, intet yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Punkterna 6—26.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 27.

Lades till handlingarna.

Punkterna 28—31.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 32.

Lades till handlingarna.

Punkterna 33—39.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 40.

Lades till handlingarna.

Punkten 41.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42, i vad propositionen avser hov- och slottsstaterna;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde; samt

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42, i vad propositionen avser folkhushållningsdepartementets verksamhetsområde.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölles.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under elfte huvudtiteln gjorda framställning om anslag till förberedande arbeten å torvmossar i enskild ägo.

*Anslag till
arbeten å vissa
torvmossar.*

I detta utlåtande hade utskottet, med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, hemställt, att riksdagen måtte

a) till Förberedande arbeten å torvmossar i enskild ägo för budgetåret 1942/43 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor,

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att enligt vad i statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för den 3 januari 1942 anförts vid beviljande under 1943 av torvlån från industrilånefonden i särskilda fall medgiva undantag från gällande lånebestämmelser.

Herr **Ekströmer**: Herr talman! Enligt vad jag försport har den praxis utbildat sig när det gäller anslag till torvföretag, att industrier och andra företag, som vilja upptaga torv men till större eller mindre del skola använda torven för eget behov, bli avstängda från möjligheten att få anslag. Detta tycker jag för min del knappast kan vara riktigt, då det tycks mig strida emot andemeningen med anslaget i fråga, som ju går ut på att ge stimulans till en alltjämt ökad torvupptagning för att hjälpa upp vår bränslesituation och givetvis även för att spara på våra skogar. Då synes det vara fullkomligt likgiltigt till vilket ändamål torven skall användas, om den skall gå till avsalu eller till större eller mindre delen användas för eget behov.

Om en behovsprövning skall göras, vilket jag nog tycker är ganska tvivelaktigt, så bör den göras på ett mindre schablonmässigt sätt än, som jag har påpekat, hittills skett. Alla industriföretag äro ju ej så kapitalstarka som mången har för sig, utan de flesta kunna mycket väl behöva ett handtag för att sätta i gång torvupptagning, helst som denna hantering numera inte är så alldeles riskfri och inte heller så lukrativ som man kanske föreställer sig. Vi få tänka på att de nuvarande priserna icke kunna hållas uppe längre än kriget varar och att allt större och större svårigheter tyckas yppa sig att skaffa nödig arbetskraft.

Såsom förhållandena nu äro, hava visserligen en hel del företag, som fått avslag på sina ansöknings, satt igång med torvupptagning ändå, men många andra ha helt enkelt slagit tanken på torvupptagning ur hägen. Vid dessa företag blir det alltså ingen torv upptagen, och detta motverkar ändamålet med anslaget.

Jag har icke ansett det nödigt att i utskottet reservera mig mot dess motivering, utan jag föredrar att här i kammaren framföra dessa synpunkter i förhoppning om att herr statsrådet vid den fortsatta tillämpningen måtte beakta dem. Jag kan nämligen inte se annat än att de synpunkter jag framfört äro mera förenliga med rättvisa och mera i överensstämmelse med andemeningen med hela anslaget.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anslag till arbeten å vissa torvmossar. (Forts.)

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Jag vill fästa uppmärksamheten vid att den kungl. propositionen på denna punkt egentligen bara går ut på ett be- myndigande för Kungl. Maj:t om utvidgad fullmakt vid beviljande under år 1943 av torvlån från industrilånefonden. Tidigare har denna fond använts för att lämna lån till arbeten å torvmossar i enskild ägo. Nu utvidgas bestä- melsen till att gälla även för kommuner som äga torvmossar.

Den anmärkning som herr Ekströmer här framförde var från början, det fann man i statsutskottet, på något sätt beroende på ett missförstånd därutin- nan att han menar, att industrier som äga torvmossar inte skulle kunna komma i åtnjutande av samma förmåner som andra enskilda ägare av torvmossar. Detta missförstånd har emellertid klarats upp. Nu kvarstår endast herr Ek- strömers anmärkning emot praxis, vilken han fann schablonmässig. Den saken har utskottet icke kunnat göra till föremål för undersökning på grund av att inga närmare handlingar infordrades. Skulle någon schablonmässighet i det fallet verkligen förefinnas, får man väl antaga att detta rättas till, sedan upp- märksamheten nu riktats på saken.

Då herr Ekströmer emellertid inte hade något annat yrkande än statsutskot- tets, nöjer jag mig med att till dessa upplysningar lägga ett yrkande om bi- fall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i föreva- rande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggs- stat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 till fortsatt utbyggnad av fjärr- alarmeringsnätet m. m.; samt

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å till- läggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 till förstärkning av åttonde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

*Om ändring i
hotell- och
pensionat-
stadgan.*

Föredrogos ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion om viss ändring i stadgan angående hotell- och pensionatrörelse.

I en inom första kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hän- visad motion, nr 108, hade herr *Gustaf Karlsson* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring av stadgan den 8 juni 1917 angående hotell- och pensionatrörelse, att vissa i motionen angivna syn- punkter bleve tillgodosedda.

Den i motionen föreslagna ändringen av gällande stadga angående hotell- och pensionatrörelse gick ut på att i byggnad, som vore avsedd att samtidigt här- bärgera högst sexton gäster samt innehölle högst åtta därför avsedda rum, skulle under kortare tid av året, förslagsvis 1 juni—30 september, få uthyras rum till sommargäster under samma förutsättningar, som nu gällde, då för ho- tell- och pensionatrörelse användes byggnad, som innehölle allenast högst fyra för gästernas härbärgerande avsedda rum och ej vore avsedd för mottagande samtidigt av flera gäster än åtta.

I motionen hade alternativt ifrågasatts, att det med motionen avsedda syftet att begränsa hotell- och pensionatstadgans tillämpningsområde skulle kunna ernås genom en ändring av den i 1 § i stadgan givna definitionen å hotell- och pensionatrörelse.

Om ändring i hotell- och pensionatstadgan. (Forts.)

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att ifrågavarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Reservation hade anmälts av herr *Emil Petersson*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr Karlsson, Gustaf: Herr talman! Vid förra årets riksdag väcktes i denna kammare liksom i medkammaren motioner av i stort sett samma innehåll som den vilken nu är föremål för behandling. Då frågan således återkommit i år och då detta möjligen kan tolkas som en envishet, vilken kanske inte är så alldeles klädsam i denna församling, ber jag att få säga några ord som förklaring till varför den tagits upp på nytt.

Det är, som ledamöterna finna, här fråga om att åstadkomma en ändring i gällande stadga angående hotell- och pensionatrörelse. Jag syftar i min motion till, liksom fjolårets motion, att de föreskrifter som nu gälla för egentlig hotell- och pensionatrörelse i fortsättningen inte skola äga tillämpning på den hyresverksamhet som invånarna, vilka äga hus i kusttrakter och vid vissa insjöar, bedriva vid uthyrning av sina rum till badgäster. En fiskare i ett skärgårdssamhälle, som hyr ut fyra rum, i vilka skola bo högst åtta personer, har bara att till närmaste polismyndighet anmäla detta. Men om samma fiskare hyr ut fem rum, i vilka skola vistas nio personer, skall han ansöka hos vederbörande länsstyrelse. Med ansökan skall följa ritningar både i plan och profil m. m. på huset, där gästerna skola bo, och sedan har länsstyrelsen att genom polismyndigheten på orten pröva förhållandena.

Det har nu visat sig att de föreskrifter, som vissa länsstyrelser giva i detta hänseende, äro så pass betungande att folk helt enkelt inte kan hyra ut. Jag vill här endast anföra ett enda exempel. I ett samhälle i norra Bohuslän, Fjällbacka, lämnade femton personer samtidigt in sina ansökningar till länsstyrelsen. När de så fingo veta vad de skulle iakttaga för att få lov att hyra ut sina rum, måste elva av dem avstå från att hyra ut, därför att villkoren voro alltför betungande. Man hade föreskrivit att det skulle vara eternit på vissa ställen, att det skulle vara flamskyddande beklädnad i trappor o. s. v., allt naturligtvis för att säkra sig mot brandfaran, något som jag måste säga är välbetänkt.

Men, herr talman, det finns som bekant vissa områden där paragraferna inte alldeles stämma överens med det verkliga behovet, och här föreligger just ett sådant förhållande. Den lagstiftande makten syftar ju till att skydda dessa människor som hyra ut sina stugor, och däremot kan ingen invändning riktas. Men man går för långt, och säkerhetsföreskrifterna torde i någon mån ha överdrivits. Människorna kunna inte utnyttja sina möjligheter, och alldeles särskilt i Bohuslän är detta beklagligt. Där få vi gripa efter varje halmstrå för att kunna hålla oss uppe i tillvaron. För människorna i de bohuslänska skärgårdssamhällena är detta som sagt ytterst beklagligt. I mycket vida kretsar har man den uppfattningen, att vissa lättnader skulle kunna göras.

Utskottet har nu i år, liksom förra året, avvisat motionen och därvid stött sig på de yttranden som infordrats bl. a. från vissa länsstyrelser. Men det är härvid att bemärka, att åtminstone länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län i någon mån har missuppfattat syftet och meningen med motionen. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län avstyrker en sådan lättnad som motionen åsyftar och säger, att därmed skulle följa en minskad kontroll över utlänningarna. Vidare anför man naturligtvis också att man inte bör eftersätta kravet på ett högt brandskydd när det gäller en sådan här uthyrning. Men länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län pekar också på en annan intressant

Om ändring i hotell- och pensionatstadgan. (Forts.)
sak i detta sammanhang. Den säger att på grund av bestämmelserna i ifrågasatt stadga personer, som under ett par tre månader på sommaren hyra ut till badgäster, äro bokföringsskyldiga. Det har man inte precis tänkt på, men denna länsstyrelse förmenar alltså, att dessa personer skola vara skyldiga att föra handelsböcker, då det är fråga om en rörelse i den mening som lagen stadgar. Enligt mitt förmenande har här tillkommit ett nytt skäl, som gör att man borde företa en översyn av bestämmelserna i stadgan angående hotell- och pensionatrörelse. En länsstyrelse, nämligen länsstyrelsen på Gotland, anser att en revision behöver göras ungefär i den riktning som motionen syftar till. Denna länsstyrelse sade nämligen i sitt yttrande: »Av såväl motionen som polischefernas yttranden framgår, att olika uppfattningar synas förefinnas rörande stadgans tillämplighetsområde och att detta förhållande vållat osäkerhet och ojämnhet vid tillämpningen, vilket förhållande i och för sig är mindre tillfredsställande. Enligt länsstyrelsens mening kan det vidare knappast anses lämpligt, att stadgans föreskrifter skulle äga tillämpning på uthyrning till resande och andra sommartid eller eljest tillfälligtvis av byggnad eller lägenhet, som är avsedd till och i regel utnyttjas som enskild bostad. En närmare definition av begreppet 'rörelse' — säger länsstyrelsen — »i 1 § av stadgan i antydd riktning torde därför få anses påkallade». Sedan påvisar man hur en närmare definition av bestämmelserna i 1 § kan göras.

Fjölårets motion syftade inte till detta. Jag har nu i min motion anknutit till vad länsstyrelsen på Gotland anförde och ifrågasatt om man inte skulle kunna göra en sådan definition. Jag har därvid hemställt om att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en översyn av denna stadga i enlighet med det syfte som motionen angivit och som jag här nu närmare har utvecklat.

Ja, herr talman, detta är ingen stor fråga, och jag kommer inte att ta det så hårt om nu, såsom det kan tänkas, motionen blir avslagen. Men jag måste säga, att det finns så pass mycket verkligt underlag för de synpunkter jag här framfört, att ärendet alldeles säkert i en eller annan form åter kommer inför riksdagen och kanske inför denna kammare.

Jag har, herr talman, ingen anledning att frånga den uppfattning, som jag har givit till känna i motionen, och jag hemställer om bifall till min motion.

Häri instämde herr *Gustavson, John*, och herr *Hansson, Frans*.

Herr **Ekströmer**: Herr talman! Denna fråga rör ju egentligen de säkerhetsföreskrifter som gällande stadga innehåller beträffande pensionat och därmed likställd uthyrning av sommarbostäder i sådan omfattning, att mellan åtta och sexton personer sammanföras inom en enda byggnad. Det gäller framför allt om säkerhetsföreskrifterna mot brandfara, men det skulle väl vara helt enkelt ansvarslöst, om man lättade på stadgans föreskrifter i detta hänseende.

Nu hör jag att motionären klagat över att stadgan tillämpas olika i olika delar av landet. Men det synes mig vara mycket naturligt, ty förhållandena äro ju inte likadana överallt. Om vi ta det exempel som den föregående ärade talaren själv anförde, nämligen Fjällbacka och många andra fiskelägen i Bohuslän, så vet man att husen där mestadels äro av trä och ligga mycket hopgyttrade, något som innebär en betydande brandrisk. Det är då helt naturligt, att länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län för sådana platser tillämpar strängare bestämmelser än exempelvis länsstyrelsen på Gotland, där det kanske mera blir fråga om enstaka stenhus, som upplätas för sommargäster. Att alltså länsstyrelserna förfara efter lägligheten synes mig vara fullkomligt riktigt.

Om ändring i hotell- och pensionatstadgan. (Forts.)

Sedan måste jag säga, att så ömmande är väl icke saken. När någon hyr ut sin bostad till sommargäster, det må nu gälla en fiskare eller en husägare i allmänhet, så brukar han ju i regel ta ganska bra betalt. Det ha vi andra nog fått erfara, som äro hyresgäster. Jag skulle t. o. m. tro, att det kan löna sig ganska bra att kosta på en del extra anordningar för gästernas både säkerhet och trevnad. Om en sådan uthyrning dessutom medför skyldighet att föra handelsböcker, så måste ju detta vara en ren fördel för hyresvärderna, eftersom han då litet bättre kan hålla reda på, hur affärerna gå.

Sedan var det fråga om resandekontrollen, alltså skyldigheten att lämna uppgift beträffande hyresgästerna. Att i dessa tider släppa efter på föreskrifterna härvidlag och att framställa yrkande därom synes mig vara fullständigt oriktigt.

Herr talman! Jag kan inte se annat än att denna motion saknar varje som helst berättigande, och jag skall be att i korthet få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 44, 53—55 och 60.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 190, av herr *Karlsson, Gottfrid*, och herr *Albertsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av vissa postavgifter m. m.;

nr 191, av herr *Undén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av 8 kap. strafflagen, m. m.;

nr 192, av herr *Magnusson, Theodor*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 47 § 4 mom. sinnessjuklagen den 19 september 1929 (nr 321); samt

nr 193, av herr *Nilsson, Bror*, och herr *Persson*, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 38, med förslag till lag angående lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av ecklesiastisk jord, nr 39, med förslag till förordning angående grunder för lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av kronans jordbruksegendomar, och nr 40, med förslag till lag om jämkning av arrendeavtal i vissa fall, m. m.

Herr **Källman** erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! I samband med att Kungl. Maj:t hos 1940 års riksdag äskade anslag för statens sinnessjukhus anförde departementschefen å sid. 176 i propositionen, att någon tillfredsställande lösning av frågan om ersättningsplatsen för psykiatriska sjukhuset i Stockholm ännu ej vunnits. Därefter omnämndes vissa förslag, vilka övervägdes av medicinalstyrelsen.

Statsutskottet framhöll i anslutning härtill i sitt utlåtande nr 178, att utskottet intet hade att erinra mot ett nedläggande av psykiatriska sjukhuset under nästa budgetår, därest detta kan ske, utan att den överbeläggning, som för närvarande råder å övriga statliga sinnessjukhus, ytterligare ökas. Kan med

*Interpellation
ang. anstånd
med psyki-
atriska sjuk-
husets ned-
läggande.*

Interpellation ang. anstånd med psykiatriska sjukhusets nedläggande.
(Forts.)

hänsyn till nuvarande läge denna förutsättning icke uppfyllas. bör enligt utskottets mening sjukhusets nedläggande tills vidare anstå.

I sitt anförande till statsrådsprotokollet i samma fråga till 1941 års riksdag, femte huvudtiteln sid. 163, erinrar socialministern om att Kungl. Maj:t, på särskild framställning av medicinalstyrelsen, den 30 december 1940 medgivit, att psykiatriska sjukhuset i Stockholm finge, efter psykiatriska klinikkens överflyttande till Karolinska sjukhuset, bedövas såsom sekundärsjukhus, intill dess Sidsjöns sjukhus tagits i anspråk.

Det synes härav framgå, att utsikterna att få behålla psykiatriska sjukhuset icke äro stora. Då emellertid en stark överbeläggning alltjämt förekommer å sinnessjukhusen och icke synes avtaga, har jag ansett mig böra genom en interpellation till socialministern söka få detta spörsmål belyst genom erhållande av svar på desamma, varvid följande omständigheter böra bli föremål för beaktande.

Enligt tillgängliga uppgifter torde bristen på vårdplatser för sinnessjuka utgöra omkring 9,000. Visserligen skulle cirka 3,500 av dessa kunna vårdas såsom lättskötta sinnessjuka på vårdhem, men det lär dröja åtskilliga år, innan anstalter för dessa bliva utbyggda. Sannolikt är att även därefter saknas vårdplatser för omkring 5,000 sinnessjuka.

Någon verklig lättnad genom tillkomsten av psykiatrisk klinik vid Karolinska sjukhuset och Sidsjöns sjukhus uppkommer icke om samtidigt psykiatriska sjukhuset och Gådeå sjukhus nedläggas. Detta har betydelse för hela landet, men alldeles särskilt för de folkrika orterna omkring Stockholm, för vilka psykiatriska sjukhuset nu i hög grad anlitas. För närvarande vårdas å sistnämnda sjukhus över 150 patienter från Stockholms län. Det förtjänar i detta sammanhang nämnas, att inom detta län ej finnes något statens sinnessjukhus, utan läkarna äro för hänvisning beroende av Ulleråkers och Sundby sinnessjukhus. Vad Stockholms stads sinnessjukvård beträffar torde gällande avtal mellan staten och Stockholms stad lägga hinder i vägen för att andra än Stockholmsbor i någon större utsträckning kunna mottagas å stadens sinnessjukhus.

I särskild skrivelse till mig har Stockholms läns läkareförening uttryckt sina bekymmer och beklagat, om psykiatriska sjukhuset möjligen komme att nedläggas. Samma uppfattning ger chefen för psykiatriska kliniken vid Karolinska sjukhuset professor Wigert uttryck åt, varvid han särskilt betonar att i vad som kallas Stor-Stockholm, insjukna personer med hemortsrätt i olika delar av landet, vilka efter psykiatriska sjukhusets nedläggande bleve särskilt svårplacerade. Tillförordnade överläkaren vid psykiatriska sjukhuset har samma uppfattning liksom ock landstingets psykiater. Sjukhuspersonalens förbund framhåller att de andra intressen, som göra sig gällande i samband med denna fråga, kunna väsentligen tillgodoses av det stora jord- och parkområde, som sjukhuset nu förfogar över — c:a 50 tunnland — utan att sjukhusets fortsatta drift därav behöver äventyras. Driftkostnaderna ha, framhåller förbundet vidare, efter omläggning till sekundärsjukhus väsentligt nedbringats.

Stockholms läns landsting har, efter det en sinnessjukhusläkare blivit helt anställd och 246 vårdplatser anskaffats för lättskötta sinnessjuka å tre vårdhem, öppnat rådgivningsbyrå för psykiskt sjuka och genomför i samband därmed kontrollerad familjevård. Härigenom har en grundligare genomgång av länet i psykiskt sjukdomshänseende börjat verkställas. Detta har medfört att länets vårdhem fullbelagts och att expektantlistan hastigt tillväxt.

Vid besök å psykiatriska sjukhuset där numera 325 patienter vårdas (å psykiatriska kliniken vid Karolinska sjukhuset endast 109 vårdplatser) finner man att detta väl fyller de anspråk som kunna ställas på ett s. k. sekundärsjukhus

Interpellation ang. anstånd med psykiatriska sjukhusets nedläggande.
(Forts.)

för sinnessjuka. Huset är visserligen uppfört i slutet av 1850-talet men väl bibehållet. Mot sjukrummen eller andra lokaler kan ingen befogad anmärkning göras, möjligen med undantag för köket, där en ny spis synes behöva anskaffas. Med normalt underhåll kan sjukhuset utnyttjas för sitt ändamål under lång tid framåt.

Vad det i nuvarande tid kostar att anskaffa 325 vårdplatser för sjuka torde vara väl känt. Det förefaller därvid såsom föga ekonomiskt att nedriva ett byggnadskomplex, vilket alltjämt är ändamålsenligt för sin uppgift, och därigenom avstå från att väsentligt utöka platsantalet för sinnessjuka, ehuru behovet därav är synnerligen stort.

De förutsättningar, varunder riksdagen förklarat sig intet ha att erinra mot ett nedläggande av psykiatriska sjukhuset, synas icke vara för handen. Möjligt är att Kungl. Maj:ts förenämnda beslut den 30 december 1940 icke kan ändras. Vad som däremot icke kan få underlåtas gäller, att staten fullföljer sitt åtagande att bereda vård åt de kvalificerade sinnessjuka samtidigt som på annat sätt och med statens stöd vårdplatser beredas för de så kallade lättskötta sinnessjuka.

I anledning av det anförda får jag anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa följande spörsmål:

1) Kan det antagas att, på grund av rådande brist på vårdplatser för kvalificerat sinnessjuka och med hänsyn till de nuvarande lokalernas å psykiatriska sjukhuset lämplighet att alltjämt bibehållas för sitt ändamål, ifrågavarande sjukhus får bibehållas för sin uppgift?

2) Om så icke blir fallet, i vilken annan ordning kan ett motsvarande antal vårdplatser anskaffas vid psykiatriska sjukhusets nedläggande?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Ordet lämnades härefter på begäran till herr **Ström, Fredrik**, som yttrade: Herr talman! Under innevarande vinter har en rad upprörande fall av barnvård av barn, av dödsfall bland barn till följd av förfrysning och av sjukdomsfall bland barn till följd av dåliga och kalla bostäder väckt en säkerligen i stort sett överdrivet pessimistisk uppfattning inom vida kretsar rörande fattig- och barnavårdens effektivitet inom riket. Men att brister förefinnas är alldeles påtagligt. Man erinrar sig det bekanta fallet i Hälsingland, då tvenne barn, som bundits i en oeldad stuga, medan föräldrarna voro på arbete, allvarligt skadats genom förfrysning, och de fall, då barn måst vistas i bostäder, som ej kunnat uppeldas till mer än högst tio grader, ibland blott sex å åtta grader, och nu senast det tragiska fallet i Lycksele, då en 11-årig flicka förfrusit på vandring mellan skolan och hemmet och påträffats död, iklädd blott en bomullsklädnad och en ytterst sliten och dålig kappa. Man erinrar sig det förfärliga fallet i Everöd, där måhända de lokala myndigheterna icke räckt till.

Nu frågar man sig, när man tar kännedom om dessa och andra fall, om icke fattig- och barnavården på många håll inom riket är omodern, i vissa fall ineffektiv och genom en snabb reformering måste grundligt förbättras. Särskilt frågar man sig, om icke barnavårdsmyndigheternas och länsstyrelsernas kontrollmöjligheter och tillsynsbefogenheter äro alltför beskurna och om icke ett effektivare samarbete mellan skolmyndigheter, fattigvårds- och barnavårdsmyndigheter måste etableras. Frågan om införande av obligatoriska barnavårdskonsulenter i varje kommun eller grupp av kommuner träder allt mer i

*Interpellation
ang. förbättrad barnavård
och effektivare
bostadsinspektion m. m.*

Interpellation ang. förbättrad barnavård och effektivare bostadsinspektion
m. m. (Forts.)

förgrunden. Då en stor propagandaverksamhet utövas för ökad äktenskapsbildning och bättre familjevård, ter det sig som en motsägelse att icke reorganisera barnavården, så att den blir verkligt effektiv. Även ur social och humanitär synpunkt är det nödvändigt att fattigvården och barnavården blir i allo förstklassig. Jag vet mycket väl, att mycket redan åtgjorts för barnens bästa och att många reformprogram framlagts, men åtskilligt synes ännu återstå, innan läget är tillfredsställande. Man frågar sig också när socialvårdskommitténs betänkande är att vänta. Denna kommitté har nu arbetat i många år.

I den mån missvård av skolbarn är beroende av föräldrars fattigdom, synes det vara påkallat att genom skolornas försorg såväl beklädnad som bespising obligatoriskt genomföres. Där vanvården väsentligen består i bristfälliga och hälsofarliga bostäder, som på grund av fattigdom hos föräldrarna användas för barnen, bör väl genom det allmännas försorg rättelse genast vidtagas. En skärpt bostadsinspektion har länge varit ett önskemål. En verklig effektiv bostadsinspektion skulle sannolikt bespara enskilda såväl som det allmänna mycket stora utgifter i framtiden för sjukvård och invaliditet.

Att i hithörande frågor uteslutande lita till kommunerna torde icke vara tillräckligt. Dels äro kommunernas och deras hjälpgorgans befogenheter kringskurna, dels saknas ofta erforderliga krafter och ekonomiska resurser, dels ha slutligen genom statsmakterna så stora personliga och ekonomiska bördor redan lagts på kommunerna, att dessa ofta med bästa vilja icke kunna medhinna en tidskrävande kontinuerlig och effektiv bostadsinspektion eller en tillfredsställande barnavård utan ökad hjälp från statens sida.

I anslutning till vad jag sålunda anfört hemställer jag vördsamt om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa följande spörsmål:

Kan man från regeringens sida förvänta snabba förslag till en förbättrad barnavård och en effektivare bostadsinspektion i riket? När kan socialvårds-kommitténs betänkande beräknas föreligga?

Även denna anhållan bifölls.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 1.15 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.